ผู้สูงอายุ และการใช้ยา

ภญ.ปาริชาติ จุลเรือง
งานเภสัชกรรม
ศูนย์การแพทย์กาญจนาภิเษก คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

ผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ หมายความว่า บุคคลผู้ซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีบริบูรณ์ เป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายค่อนข้างมาก ผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มประชากรที่มีความต้องการการดูแลและการรักษาทางการแพทย์ที่แตกต่างจากวัยอื่นๆ การใช้ยาในผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญและต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อให้การรักษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยที่สุด

ปัญหาเรื่องยาในผู้สูงอายุ มีค่อนข้างหลากหลาย เช่น กินยาผิด ลืมกินยา กินยาซ้ำซ้อน ใช้ยาผิดเทคนิค ความเชื่อด้านการใช้ยา เชื่อคำโฆษณาอาหารเสริมต่างๆ หรือจะเป็นปัญหาด้านการเก็บยาที่ไม่เหมาะสม เนื่องมาจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีโรคประจำค่อนข้างเยอะ ทำให้ต้องใช้ยารักษาโรคประจำตัวต่อเนื่องหลายรายการ มีทั้งยารับประทานโรคเรื้อรังทั่วไป เช่น ยาลดความดันโลหิต, ยาลดไขมัน ยารับประทานโรคเรื้อรังที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เช่น ยากลุ่ม warfarin, ยาโรคหัวใจ และการใช้ยาเทคนิคพิเศษต่างๆ เช่น ยาพ่นรูปแบบต่างๆ, ปากกา insulin เป็นต้น ประกอบกับผู้สูงอายุอาจมีปัญหาสุขภาพต่างๆ การมองเห็นลดลง ความจำเริ่มเสื่อมถอย จึงทำให้มีปัญหาด้านการใช้ยาค่อนข้างมาก

ยาแต่ละกลุ่มถ้ามีการใช้ผิดวิธีอาจส่งผลร้ายแรงมากน้อยต่างกัน เช่นยา warfarin ถ้าผู้สูงอายุสับสน สีของยาที่ต้องกินทำให้กินผิดเกินขนาด อาจส่งผลให้เกิดภาวะเลือดออกได้ หรือการใช้ปากกา insulin ถ้าผู้สูงอายุมีปัญหาด้านสายตา หมุนตัวเลขที่จะฉีดเกินขนาด อาจส่งผลทำให้เกิดภาวะน้ำตาลต่ำ วูบได้ หรือการใช้ยาพ่นที่ผิดเทคนิค อาจทำให้เกิดอาการหอบกำเริบได้ เป็นต้น ยาบางกลุ่มมีผล

ข้างเคียงที่อาจจะส่งผลต่อการทรงตัว มีโอกาสทำให้ล้มได้ เช่น ยาช่วยนอนหลับ ยาแก้แพ้ หรือยาคลายกล้ามเนื้อ หรือมีการเพิ่มยาตัวใหม่ที่อาจส่งผลลดความดัน เป็นต้น จึงควรระมัดระวังการใช้ยาตามที่แพทย์และเภสัชกรแนะนำ

ผู้สูงอายุที่มีการใช้ยาหลายรายการ หลายรูปแบบ ควรมีคนช่วยดูแลเรื่องยาอย่างใกล้ชิด แต่เนื่องจากสังคมปัจจุบันที่ทำให้มีผู้สูงอายุบางส่วนอาจต้องอยู่คนเดียว หรือมีผู้ดูแลแค่บางช่วงเวลา ดังนั้นตัวผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลเมื่อได้รับยามาจากโรงพยาบาลจึงควรทวนวิธีทานยาทุกครั้งว่ามีการเปลี่ยนแปลงตัวไหนหรือไม่ ตัวไหนแพทย์สั่งให้หยุดใช้หรือไม่ ควรแยกยาออกไป หรือมียาตัวใหม่ที่ต้องใช้เทคนิคพิเศษในการใช้ยาหรือไม่ ถ้ามีข้อสังสัยด้านยาให้ปรึกษาเภสัชกรทุกครั้ง ในกรณีที่ผู้ดูแลไม่ได้อยู่กับผู้สูงอายุตลอด อาจหาตัวช่วย เช่น จัดกล่องแบ่งใส่ยา แยกเป็นมื้อ ระบุก่อนหรือหลังอาหาร ระบุวันที่ต้องกินยา โดยควรตัดแบ่งทั้งแผงเม็ดยา ไม่แนะนำให้แกะเป็นเม็ดเปลือยและไม่แนะนำให้แบ่งไว้เยอะ เนื่องจากยาบางตัวไวต่อแสงหรือความชื้น จะมีปัญหาทำให้ยาเสื่อมสภาพได้ง่าย ถ้ามียาเทคนิคพิเศษ เช่น ปากกา insulin หรือยาพ่น ให้ญาติปรึกษากับแพทย์หาช่วงเวลาที่จะสามารถสะดวกให้ยาแก่ผู้สูงอายุได้ หรือถ้าไม่ได้อยู่กับผู้สูงอายุทุกวัน ควรทวนสอบการใช้ยาเทคนิคพิเศษต่างๆอย่างสม่ำเสมอ ถ้าผู้สูงอายุมีปัญหาการใช้ยาเทคนิคพิเศษต่างๆ ให้ปรึกษากับเภสัชกรอีกครั้งเพื่อช่วยให้ใช้ยาได้ถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย

ผู้สูงอายุ เป็นวัยที่มีการถดถอยของอวัยวะบางอย่าง เช่น ตับและไต เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการดูดซึมยาและการกำจัดยา ที่จะส่งผลต่อความปลอดภัยของการใช้ยา ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุจะเลือกใช้ยาอื่นๆนอกจากยาโรคประจำตัว เช่น ยาแก้ปวด ยาแก้เวียนหัว รวมถึงสมุนไพรอาหารเสริมทุกชนิด โดยยาและสมุนไพรอาหารเสริมแต่ละชนิดที่ใช้ต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวมักจะมีผลข้างเคียงต่อผู้สูงอายุมากมากน้อยต่างกันได้ ดังนั้นควรปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกรก่อนเลือกใช้ยาทุกครั้ง เพื่อความปลอดภัยในการใช้ยา

